

Nr 253.

Av herr **Orgård m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till understöd för anordnande av flyttande folkhögskolekurser, m. m.*

Landsbygdens problem ha med anledning av kända förhållanden fått en alldeles särskild aktualitet i den offentliga debatten i vårt land på senare tid. De ekonomiska och sociala sidorna utav desamma ha belysts i andra motioner till årets riksdag, där riktlinjer diskuterats och statliga åtgärder föreslagits i syfte att höja jordbruksnäringens ekonomiska bärkraft och skapandet av nya försörjningsmöjligheter på landsbygden genom kraftigare stöd åt småindustri och hantverk. Målet har angetts vara, en *levnadsstandard för landsbygdens folk jämnställd med andra befolkningsgruppers*.

Frågan om bättre möjligheter för landsbygdens fattiga befolkningsgrupper att tillgodogöra sig den högre undervisningen och vinna tillträde till de högre yrkena har också förts fram i diskussionen. Genom den stora skolutredningen, varifrån förslag snart enligt uppgift äro att förvänta, hoppas vi att ett program skall framläggas för en folkundervisning, som även för landsbygdens folk lägger en mera solid grund för såväl den allmänna folkbildningen som yrkesutbildning efter olika linjer. Genom reformen av den lägre lantbruksundervisningen, som nu håller på att genomföras, och inrättandet av yrkesskolor ha kraven i dessa avseenden tillgodosetts i betydande utsträckning.

Men problemet har även en annan sida. I det sammanhang av frågor, som här möter, bör det också i diskussionen erinras om att det också existerar ett landsbygdens *kulturproblem*. Flykten från landsbygden har också sina psykologiska orsaker. Den bottnar i en felaktig värdering av landsbygdens levnadsförhållanden, i bristen på bildningsmöjligheter, som gör att i första hand den ambitiösa ungdomen, den med initiativförmåga och ledaregenskaper, söker sig bort och åstadkommer en ytterligare andlig utarmning av bygdens liv.

Uppgiften att genom bättre utbildningsmöjligheter även för landsbygdens ungdom tillvarataga förmågorna och bredda vägen för alla till de intellektuella yrkena kan det demokratiska samhället ej komma ifrån. Men samtidigt bör det resas en reaktion mot den ensidiga värdering av dessa s. k. »högre» yrken, som äger rum. Uppgiften att skapa bildningsmöjligheter

för den ungdom, som stannar kvar på landsbygden och har att, på färre händer än förut, fortsätta i det hårda, för samhället så nödvändiga arbetet i skog och mark, är, synes det, ännu nödvändigare. Respekten för det praktiska arbetet och känslan av trivsel och rofasthet i bygden äro moment, som ej böra förbises i diskussionen om landsbygdens bildningsfråga, och skapandet av möjligheter till ett rikare kulturliv även på landsbygden är en ofrånkomlig uppgift om vi skola komma till rätta med densamma. Utifrån dessa utgångspunkter är det vi anse frågan om ett kraftigare stöd från statens sida åt folkbildningsarbetet och kultursträvandena på landsbygden samt särskilda stödåtgärder för skogsbygderna och andra glest befolkade orter av landet i detta avseende böra tagas under omprövning.

Vid utbyggandet av kommunikationsnätet i vårt vidsträckta land har man anlagt s. k. »kulturbanor», vilka ekonomiskt uppbäras av det övriga järnvägsnätet och man har lämnat anslag till byggandet av ödebygdsvägar med upp till nära nog hela kostnaden i det av alla delade syftet att bryta isoleringen och knyta även de mest avlägsna bygderna samman i det gemensamma fosterlandet. Vi mena, att statsmakterna böra på samma sätt genom särskilda stödåtgärder och anslag åt folkbildningsarbetet kunna bygga upp ett kommunikationssystem, som kunde förmedla kulturvärderna och bildningsmöjligheterna ut även till de isolerade bygderna och knyta dem samman med kultursamhället.

Staten lämnar betydande anslag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetets olika grenar i vårt land. Men det förutsättes, som rimligt är, motsvarande prestationer från orten. I stora delar av vårt land, i skogsbygderna och andra glest befolkade trakter, saknas emellertid förutsättningarna för att kunna tillgodogöra sig dessa statsanslag. De sämst ställda orterna, där samhällets stöd för kulturarbetet vore särskilt påkallat, bli därför ställda utanför, under det att i samhällen och tätorter ungdomen många gånger ej utnyttjar de rika bildningsmöjligheter som givas.

I viss utsträckning ha dessa synpunkter blivit tillgodosedda, när det t. ex. gäller förmedlingen av kortare föreläsningkurser till ett för alla anordnare fastställt pris, och därigenom att statsanslag utgår med hälften även av resekostnaderna för folkbildningskurserna, men den utjämning, som härigenom sker, torde i många fall ej vara tillräcklig. Ett särskilt anslag för detta ändamål bör prövas som en av vägarna för frågans lösning, ett slags folkbildningsrörelsens missionsanslag på obruten mark och stöd för dess bedrivande och uppehållande på en hög nivå även på platser med små ekonomiska förutsättningar.

Hela frågan bör upptagas till en allsidig diskussion och utredning, där de olika synpunkter, som kunna anföras, upptagas till prövning. Vi skola här blott antyda några sådana och framföra förslag, som böra kunna leda till omedelbara beslut.

Folkbiblioteken ha säkerligen mer än någon annan av folkbildningsarbetets olika grenar möjlighet att tränga ut på landsbygden och de avlägsna orterna. I de län, där centralbibliotek finnas, kan genom utlåning av böcker till cirklar och enskilda och utsändandet av boklådor, även de avlägsna bygdernas behov tillgodoses och vägledning och instruktion givas i biblioteksverksamheten. Vad man på detta område skulle kunna tänka sig vara behövt vore ett särskilt anslag för startandet av bibliotek i ekonomiskt svaga orter.

Folkbildningskurserna eller, som de också kallas, de statsunderstödda flyttande folkhögskolekurserna, omfattas med allt större intresse och ha visat sig ha en stor uppgift att fylla framförallt på landsbygden. Dessa kurser äro ägnade att väcka intresse för studier och bryta mark för att ge vägledning åt ett mera planmässigt och djupgående bildningsarbete. Ofta blir resultatet av en sådan kurs att en föreläsningsförening eller hembygdsförening organiseras på platsen eller ett gemensamt råd bildas, genom vilket bildningsverksamheten samordnas. Men i bygder, där behovet av sådana kurser är störst, saknas ofta de ekonomiska förutsättningarna att kunna ordna sådana. Organisationsväsendet är svagt och kommunerna anse sig ha mer angelägna uppgifter att lämna anslag till. Ett särskilt tilläggsanslag för att göra det möjligt för länens bildningsförbund att anordna kurser även i sådana orter skulle ha den största betydelse.

I årets statsverksproposition är under åttonde huvudtiteln upptaget ett anslag för anordnandet av flyttande folkhögskolekurser av 70 000 kronor utav de av bildningsförbundens och folkhögskolekursföreningarnas samarbetskommitté begärda och av skolöverstyrelsen tillstyrkta 75 000 kronor. Som ett första försök för åtgärder i den riktning vi här antytt, föreslå vi att den av departementschefen begärda summan höjes med 5 000 kronor, som får formen av ett tilläggsanslag för kurser i skogsbygder och andra avlägsna trakter av landet efter grunder som Kungl. Maj:t bestämmer.

Om anslag av detta slag även kunde ställas till bildningsförbundens i länen förfogande för anordnandet av kortare kurser, enstaka föreläsningar eller bildande underhållning, skulle även detta fylla en stor uppgift.

Tillgången till lärare och ledare för studiet arbetet är en av bildningsarbetets största problem på landsbygden. Radion och korrespondensundervisningen ha här öppnat nya perspektiv och möjligheter, men ha ej, som man kunnat förmoda, överflödiggjort eller minskat behovet av personlig kontakt och vägledning i studiet arbetet. Tvärtom har genom det ökade studieintresse, som härigenom skapats, detta behov ännu starkare gjort sig gällande.

Metoden med lärare för korrespondenskurser håller på att prövas och kommer säkerligen att få en utomordentligt stor betydelse. Ett uppslag, som också borde prövas, är anställandet av *ambulerande lärare för studiecirklar och korrespondenskurser*, särskilt med tanke på mindre orter, som

ej ha möjlighet att anställa särskilda och för uppgiften kvalificerade lärarkrafter. En sådan studieverksamhet skulle kunna anknyta till och anpassas efter folkbildningskurserna i orten och, liksom dessa, lämpligen kunna le-
 das från folkhögskolorna.

Folkhögskolorna skulle härigenom i större utsträckning bli de naturliga centralerna för folkbildnings- och studieverksamheten och dess kontakt med bygdens kulturliv vidga sig även till mera avlägsna orter. Men för en dylik mera vidgad uppgift är folkhögskolan ej rustad. Möjligheter att anställa kvalificerade lärarkrafter i tillräckligt antal för ledandet av studiearbete ute i bygderna böra prövas och ekonomiska möjligheter härför beredas folkhögskolorna. Frågan i stort om folkhögskolans plats i det fria folkbildningsarbetet, dess utbyggande ekonomiskt och organisatoriskt, så att den i allt högre grad kan fylla sin viktiga uppgift i det folkliga bildningsarbetet, framför allt med hänsyn till landsbygdens behov, bör upptagas till diskussion och utredning.

Med hänsyn till vad som sålunda anförts få vi därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta

att under rubriken: »Understöd åt flyttande folkhögskolekurser», punkt 236 i åttonde huvudtiteln, utöver det anslag av 70 000 kronor, som där upptagits, ett tilläggsanslag av 5 000 kronor beviljas, att efter grunder, som Kungl. Maj:t täckes förordna, användas för stöd åt kurser som anordnas i skogsbygder och andra glest befolkade trakter av landet, samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om formerna och sättet för särskilda stödåtgärder och anslag till den fria och frivilliga folkbildningsverksamheten på landsbygden, med särskild hänsyn till skogsbygdernas och andra glest befolkade trakter och folkhögskolans uppgift i en sålunda vidgad verksamhet, samt inkomma till riksdagen med förslag härom.

Stockholm den 22 januari 1944.

P. L. P:son Orgård.

Erik Severin,
Gävle.

Edvin Gustafsson
i Bogla.

Abel Andersson.

Allan Andersson.

Jon. N. Jonsson.

E. Oskar Åkerström.

Uddo R. Jacobson.

Carl E. Johansson.

Hjalmar Gustafson
i Dädesjö.

Gösta Skoglund.

Magnus Nilsson
i Varuträsk.

Sigfrid Jonsson
i Alsen.

Evald Ericsson
i Sörsjön.

J. F. Grym.

J. O. Gavelin.

Hildur Alvéén.

K. J. Andersson.

Ernst Berg.
